

ZA NAROD ŽIVI TKO JE UMRO ZA NJ!
PETAR ZRINSKI I KRSTO FRANKOPAN

30. IV. 1671.

IZDAO ODBOR ZA PROSLAVU ZRINSKIH I FRANKOPANA
U OSIJEKU

UREDIO R. F. MAGJER

ADRIANSZKOGA
M O R A
S Y R E N A.
GROFF ZRINSZKI
P E T A R.

1702 1703 PETAR

STAMPA

*Josko Jurčić
petar
1703*

GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK

871311612

LIŠTE
J. A. STROSSMAYERA
U OSIJEKU
GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK 328. 467
Datum vratnja:
Signature: *D. J. J.*

S T A M P A N A u B E N E C Z I H .

Pri Zamarij Turrinu. Leta M.DCLX.

Dopuszczeniem Obchinskim.

45,00
12
u 614/07-3 24178

30. IV. 1671.

SPOMEN SPIS

IZDANO U KORIST: osnutka Javne pučke knjižnice i čitaonice u Osijeku i spomenika Zrinskih i Frankopana u Zagrebu po odboru za proslava Zrinskih i Frankopana u Osijeku, zaključkom izaslanika ovih draštava: „Hrvatska Čitaonica“ (Vražić, Ritezer, Schmidt), „Lipa“ (dr. Michl, Suchanek), „Gusle“ i „Srpski Sokol“ (dr. Belajčić), „Zrinjski“ (Kristić, Knopp, Hartl, D. Hafner), „Bratća hrvatskog Zmaja“ (Mayer), „Klub hrvatskih književnika“ (Magjer), „Jugoslavenski omladinski klub“ (Nepokoj, R. Neuman), „Savez trgovaca“ (Eisner) „Zajednica“ (Glembay), „Hrvatski Sokol“ iz Donjega grada (Turkalj, Škrinjarić), „Javna pučka knjižnica i čitaonica“ (Trohar), „Prosvjeta“ (Fichtner, Trmić-Antunović), „Zabavni odbor SHS željezničara“ (Mešeg, Capić) i „Hrvatsko narodno kazalište“ (Bublik) na sastanku

15. i 22. III. i 22. IV. 1919.

UREĐIO RUDOLFO FRANJIN MAGJER

Svjetlo primjer najbolji je poticaj.

MAČ, KOJIM SU ODRUBLJENE GLAVE PETRA ZRINSKOGA I KRSTE FRAKOPANA

Mnoge svoje slavne i neslavne uspomene nastojao je grad Wienerneustadt usčuvati u svom muzeju, koji se nalazi u gradskoj vijećnici, zajedno s gradskim arkvom. Taj muzej ima i za nas Hrvate važnost. U njemu se naime pokazuje mač, kojim su odrubljene glave Petra Zrinskoga i Franje Krste Frankopana. Taj mač je ravan, nešto dulji od metra, na obje strane oštar, a na bridu zaokružen, a ima ove napise :

Na jednoj strani :

Gott allein die Ehr Nix mer due ich beger.

Karl Hasch von der Neustadt.

Za tim slijedi urezani kotač :

Hicce rebelle caput vindex demessuit ensis
Frangopane tibi, Petre tibipue Zrini.

(Ovaj osvetnički mač odrubio je glavu urotničku tebi Frankopane i tebi Petre Zrinski.)

Na drugoj strani :

Der find es verlorn wird,

Der kauft es feil wird

Der stirbt eh dasz er krank wird.

Anno 163

(Iza toga urezana vješala.)

Frangepan et Petrus gladio cecidere sub isto
Zrinio iste comes, marchio et alter erat.

(Frankapan i Petar Zrinski padoše pod tim mačem, ovaj je bio grof, a onaj markiz.)

U muzeju čuva se još slika, koja prikazuje smaknuće, te dva puceta Zrinskoga dolmana.

HRVATSKI MUČENICI BAN PETAR ZRINSKI I FRANJO KRSTO FRANKOPAN

Nema u Hrvatskoj porodica, čija bi imena većim sjajem sjala na obzoru hrvatske prošlosti kao što su sjala imena starih hrvatskih rodova knezova Šubića-Zrinskih i Frankopana. Dične te porodice preko šest stoljeća sudjelovahu u političkom i kulturnom životu hrvatskoga naroda. Ove su podale hrvatskom narodu dvanaest banova, od kojih su neki zaista odlučivali udesom hrvatskoga kraljevstva. Tko se ne sjeća samo slavnoga primorskoga bana Pavla I. Šubića-Bribirskoga (1272—1312), koji je ustao protiv zadnjega Arpadovića Andrije III. »Mlečanina«? Tko se ne sjeća toga diva, koji je svojim patriotskim radom i nastojanjem spriječio zlonamjerne osnove Andrijine matere, podle i lukaće Mlečanke Tomasine Morosini i njezinoga brata Albertina Morsini, koji su htjeli da divnu hrvatsku zemlju i modri hrvatski Jadran posvema spremc pod vlast grabežljivoga krilatog lava sv. Marka? A što da reknemo tek o najvećem junaku svih vjekova i vremena, sigetskome lavu i hrvatskom Leonidi Nikoli Šubiću-Zrinjskome, tome uzoru viteštva, junaštva i zadane riječi? To sve bijahu muževi, koji su ostavili časnu

uspomenu, svim poznjim hrvatskim naraštajima i podali im svijetao i sjajan primjer, kako se bori za njezinu i našu dragu i slatku slobodu!

II.

Hrvati izabravši Ferdinanda Habsburgovca na Cetinu za kralja hrvatskoga, nadahu se, da će im on biti čvrsta potpora i obrana u boju protiv Turaka. Ali nažalost, njegovim izborom, slabo bi pomoženo Hrvatskoj. Ne samo da se nijesu riješili krvoločnih Turaka, već si naprtiše na vrat i drugo, još i veće zlo, koje im posla bečki dvor kao nagradu za njihove tolike žrtve. Surove čete njemačke soldateske, te njemački oficiri i generali poplaviše doskora naše krajeve i izvagjahu na jadnomu narodu gore i teže zulume od samih Turaka, od kojih nije patio, samo prosti puk već i velikaši, koji su uzalud slali u Beč tužbe i jadikovke na zulume njemačke soldateske. Po svojim pouzdanicima slali su njemački časnici neprestano u Beč lažne poruke, da su hrvatska gospoda ponajviše kriva, što Turci često provaluju u hrvatske krajeve, jer da oni upravo hotimično izazivlju kavge s njima. Naročito su karlovački generali mrzili odlične rodove Zrinjskih i Frankopana, koji su po cijeloj Hrvatskoj imali svoje kićene gradove i bogate posjede. Divni gradovi i zamci bijahu trn u oku njemačkim generalima i njihovim pomagačima u Beču, koji su neprestano snovali, na koji način da se dokopaju toga bogatstva. Decenije šurovali su potajno s Turcima i ove huškali, da provaljuju u krajeve, gdje su Zrinski i Frankopani imali svoje posjede. Razumljivo je, da predstavnici tih rodova nijesu

mogli skrštenih ruku gledati, kako im Turčin uništava bogate posjede, a bijedni narod kolje i odvodi u sužanstvo. Uslijed tih neprestanih i krvavih bojeva s Turcima, počela se slava roda Zrinjskoga prinositi cijelim zapadom, a Turci počeli su sve jače strepitи pred njihovim junaštvom. Nikola VII. Zrinski, praučuk sigetskoga junaka Nikole IV., kao i njegov kršni brat Petar IV. Zrinski, bijahu proslavljeni junaci, koje su poštivali svi zapadno-evropski vladari i odlikovali ih mnogim častima. Sam Nikola VII. piše u jednom svom listu o svom srećnom ratovanju s Turcima »ar gusto krat gospodin Bog dā nam se turske sramote nagledati«...

A slično postupao je s Turcima i njegov brat Petar, koji je u svojoj dokolici provodio srećne dane u krugu svoje umne žene Katarine Frankopanke, te velike i oduševljene Hrvatice, koja je svim srcem ljubila svoju domovinu, koja je od tadašnjih hrvatskih velikašica jedina iskreno ljubila i narodni hrvatski jezik i u njemu pisala nabožne i ostale knjige. Zaista svijetla ženska pojавa u ono tužno doba! Petar bijaše »strah i trepet Bosne i Hercegovine«, a podjedno u vječnoj borbi i kavgi s njemačkim krajiškim časnicima i s karlovačkim generalom grofom Herbartom Auerspergom. Na njegove podle spletke slavni je Petar svaki čas primao iz Beča zabrane i poruke, da ne smije ratovati s Turcima, jer da ih time vrijeđa i izazivlje.

Ali kada su u Beču počeli ozbiljno pomicati o tome, kako da Ugarsku i Hrvatsku pretvore u austrijske provincije, tada planuše braća Zrinski. Rogjenu svoju grudu bili su spremni braniti i oružanom rukom pro-

tiv svakoga pokušaja bečkoga dvora. U to umre upravo kralj i car Ferdinand III. dana 2. travnja 1657., a naslijedi ga njegov 17 godišnji sin Leopold I. On bijaše ružan i militav. U vladarske poslove slabo se razumio. Tu nije mislio svojom glavom, već glavom svojih prepredenih i neiskrenih savjetnika, među kojima su se osobito isticali: grof Ivan Porcija, knez Ivan Auersperg, stariji brat karlovačkoga generala Herbara i knez Večeslav Lobkovitz.

To bijahu ljudi slaba značaja, kojima je glavna i jedina briga bila, kako da se lakše i brže zabogate. Ivan Auersperg bijaše među njima najgori i najpodliji. Preko mjere tašt i bezumno slavohlepan bijaše općenito omražen, naročito među Hrvatima i Ugrima.

Večeslav Lobkovitz bio je odličnoga držanja i vanjštine, a uz to vanredno duhovit. Radi porugljivih i peckavih primjedaba postao je takogjer dosta omražen. Uz to bio je takogjer »nemilosrdan i bez ikakvoga pravnog imoralnog osjećaja«. Vazda je imao pred očima samo vlastite interese kao i njegov predčasnik Auersperg. Leopold se u njega silno pouzdavao. On je bio onaj, koji je dlične prvake roda Zrinskoga i Frankopana doveo na stratište i prikazao ih Leopoldu kao najveće veleizdajnike i buntovnike.

Uz takove „tajne savjetnike“ nije nikakvo čudo da je Leopold u hrvatskim velikašima gledao same buntovnike, koji rade na zator bečkoga dvora. Pogotovo je to izbilo u jačoj mjeri iza Vašvarskega mira, koji je sklopljen 10. kolovoza 1664. — Premda je Leopoldu vojskovogja general Rajmund Montecuccoli pomoću francuskih pomoćnih četa održao kod Sv.

Gottharda na rijeci Rabi sjajnu pobjedu nad velikim vezirom Ahmedom Köprölijem (Čuprilićan), to ipak bečko dvorsko ratno vijeće sklopi tako sramotan mir na 20 godina, da su pobegjenim Turcima ostale ne samo sve zemlje, koje su dosele imali u rukamama, već im se Leopold obvezao platiti još i 200.000 talira ratne odštete!

Ovaj sramotni mir nakon ovako sjajne pobjede presenetio je sav kršćanski svijet. Hrvatska i Ugarska, koje su najviše stradavale od turskoga zuluma, htjeli su da se rat za oslobođenje svom snagom nastavi, jerbo je svetogotthardska pobjeda bila prva sjajna pobjeda kršćanstva, koja je potkopala temelje silnoga i dosele nepobjedivoga osmanlinskoga carstva. — Ali time, što je u Vašvaru sklopljen onaj sramotni mir, bile su sve lijepe nade Hrvatske i Ugarske pokopane.

Pošto bečki dvor nije nikako htio dozvoliti, da se redovito sastanu sabori, na kojima bi se iznijele na javu sve tegobe i nevolje s kojih pati Hrvatska i Ugarska, planuše mnogi velikaški rodovi, da prava svoja i svoga naroda zaštite pred nasiljima bečkoga dvora.

U prvi mah pomišljali su nezadovoljni velikaši, da potraže pomoć u Poljske i Švedske. No doskora uvijdeše, da im od njih ne može biti mnogo pomoći. Pomišljalo se i na Veneciju, ali jer je ova sama bila u ratu s Turcima, odustalo se brzo i od nje. Preostade samo još Francuska, čiji je vladar Ljudevit XIV. iz svih sila nastojao, da uskoleba svjetski položaj Hapsburgovaca. Francuski poslanik u Veneciji, Petar de Bonzy, biskup bezierski, bio je posrednikom između nezadovoljnih, hrvatskih i ugarskih velikaša, koje je nepravda bečkoga

dvora više zbližila nego dosele, naročito Nikole i Petra Zrinjskoga, palatina Franje Wesselényi, a ostrogonskoga nadbiskupa Djure Lippaya, državnog suca (iudex curiae) Franje Nadasdy-a i drugih, koje je podupirala u njihovim nastojanjima i umna Petrova žena Katarina sa svojim mlagajnim bratom Franjom Krstom Frankopanom Tržačkim. Duša svega pokreta bio je ban Nikola Zrinski, koji se nakon vašvarskoga mira sastao u Beču s nekim odličnim Francuzima i sklopio lična prijateljstva.

Njima je Nikola živim riječima opisao patnje i nevolje hrvatskoga i ugarskog naroda tako, da je markiz Gnitry, jedan od Ljudevitovih dvoranika izavio da bi najbolje bilo, da Hrvati i Madžari izaberu Ljudevita XIV. za svoga kralja. Kao moćan i ugledan vladar on bi bezuvjetno uzeo u zaštitu ove dvije zemlje i doskora ih oslobođio i bečkoga i turskog jarma. — Dakako da je ban, kao i njegov brat Petar, objeručke prihvatio ovu ponudu tako, da je već sredinom rujna 1664 knez Petar poslao svoju ženu Katarinu u Veneciju da ondje stupi u dodir s poslanikom biskupom Petrom de Bonzy. Dapače knez Petar bio je tako oduševljen za savez s francuskim kraljem, da je htio osobni doći u Veneciju da vodi pregovore. No poslanik de Bonzy, po savjetu samoga kralja Ljudevita XIV., poruči Petru neka ne dolazi u Veneciju, jer bi to moglo kome pasti u oči, već neka posrednikom bude koja povjerljiva ličnost. Zrinski predložiše Bonzyju pismeni sastavak, da je Hrvatska i Ugarska nezadovoljna pod njemačkpm upravom i da krunu sv. Stjepana nude Ljudevitu XIV. Sa svojim četama,

kao i sa pomoćnim četama francuskim provalili bi na tursko zemljište, žepočeli rat za oslobogjenje i u isto vrijeme detronizirali Leopolda, izabrali Ljudevita XIV.

Megutim dogodi se velika nesreća. Na 18. studenoga 1664. pogibe ban Nikola u lovnu u Kuršanečkom lugu nedaleko od Čakovca. Vele, da ga je razderao divlji vepar koji je bio ranjen. Neki u to sumnjaju i drže, da je iz zasjede napadnut i ubit. Čudno je sva-kako da takav junak, kakav je bio ban Nikola, nije ni pucao ni sjekao, premda je imao uza se i mač i pušku.

Smrt njegova bijaše za nezadovoljnike velik udarac, dok za Turke neopisiva radost. Kaniški su Turci na pr. dali od veselja pucati, a nekoji bečki ministri nijesu takogjer tajili, da isto osjećaju kao i Turci.

Nakon dvomjesečnoga krzmanja imenova Leopold kneza Petra Zrinjskoga hrvatskim banom i to 24 siječnja 1665. Da mu polazka kralj, nazva ga u diplomi junakom raznim starim hrvatskim junacima Želimiru, Zvonimiru i Krešimiru. Nazvao ga i »štitor kršćanstva a strašilom Turaka«.

Ovo laskavo priznanje i imenovanje ipak nije Petra odvratilo od njegovih osnova. U svojoj duši ostao je protivnik bečkoga dvora. Narodne nevolje i ustavne povrede bile su prevelike, da bi ga odvratile od dobro promišljene osnove. U to vrijeme udade svoju krasnu kćer Jelenu za kneza Franju Rákóczyja u Trenčinskim Toplicama i podjedno sklopi s njime pis-meni ugovor na spas Ugarske i Hrvatske. U rujnu 1667. nagje novoga saveznika u bogatog štajerskog upravitelja Erazma Taettenbacha, koji je takogjer bio nezadovoljan s politikom bečkoga dvora.

I upravo u času, kada je ban Petar mislio da će najlakše provesti oslobođenje svoje domovine, snagje ga osjetlivi udarac. Lukavi francuski kralj Ljudevit XIV. nakon oduljega šaranja izjavlja, da mu ne može pomoći i da ga ostavlja »zauvijek«. To napuštanje uslijedilo je najednom zato, jer se Ljudevit tajno nagodio s Leopoldom zbog diobe španjolske baštine i polučio ono, za čim je toliko težio.

I tako ostade Petar Zrinski na cjedilu. Niti Poljska niti Venecija ne htjede ga poduprijeti, budući se ova posljednja izmirila s Turском. Ali htijući pošto poto provesti svoje namjere, odluči najviše, po navoru svoga ljubimca kapetana Franje Bukovačkoga sklopliti savez i sa samom Turском. U to ime posla samoga Bukovačkoga u Solun k sultanu Mehmedu IV., koji ga vrlo lijepo primi na sam Badnjak 1669. Uvjeti saveza bijahu: da Ugarska i Hrvatska dolaze pod pokroviteljstvo sultanovo i plaćaju godišnji danak od 12.000 talira, koji se ne može nikada povećati. Sultan će obim zemljama očuvati ustav i njihove stare slobštine. Petar Zrinski i njegovi potomci vladat će Hrvatskom i Ugarskom, a pomagat će ga budimski Paša sa 30.000 vojske. Gradove, koje bi Turci oteli Nijencima, predat će Hrvatima i Ugrima.

Ali tadanji veliki vezir Ahmed Kopröli bijaše protiv toga ugovora, jer nije imao volje da se zarati s Leopoldom, a valjda nije pravo ni vjerovao Petru Zrinskomu. No Bukovački, držeći da će sa samim sultandom utanačeni savez uspjeti, dojavi banu po svom drugu kapetanu Poglediću tobožnji povoljni rezultat poslanstva. Na tu vijest uze se ban spremati sa šurja-

kom Franjom Krstom Frankopanom na ustanak. Sve svoje kmetove na Primorju i u Gorskem kotaru pozove na oružje i obećaše im oslobođenje, ako se za njih dignu. Pouzdanik pako Krste Frankopana, kapetan Gašpar Čolnić, pogje opet s 30 konjanika u Zagreb i na Markovom trgu pozva grčke gragjane, da se priključe banu Petru Zrinskomu, što ovi veseljem i učiniše, ali zagrebački Kaptol bijaše protivan. Čolnić ode preko Save u Breznicu i pozva hrvatsko plemstvo da se priključi banu i da se tako oslobodi njemačkoga nasilja.

Dok se to sve zbivalo u Hrvatskoj, dozna bečka vlada kroz svoga rezidenta kod porte Ivana Casanove što je Zrinski utanačio preko Bukovačkoga sa sultonom, pa se uze ozbiljno spremati da odbije taj udarac.

Megjutim ubrzo opazi ban Petar, da ga i Turci varaju, pa našavši se od svijuh napušten i slomljenih krila, odluči da se konačno izmiri s bečkim dvorom, te u tu svrhu posla zagrebačkoga biskupa Martina Borkovića u Beč da posreduje, a malo iza njega i svoga sina jedinca Ivana Antuna. No još prije nego li je ban Petar dobio bilo kakovi povoljni glas iz Beča, odnosno zatraženo oproštenje, provali ujedared carska vojska u Megjumurje i udari na Čakovac, gdje su u to doba boravili Petar Zrinski sa obitelji i knez Franjo Krsto Frankopan. Ban je u prvi mah htio da se opre carskoj vojsci, ali ga jedan od njegovih kapetana jedva odgovori od toga. On sam ne htjede se sastati s njemačkim generalima koje je iz dna duše mrzio, već iste noći u 11 sati oprosti se od žene Kata-

rine i sa šurjakom Franjom Frankopanom i s pratnjom od nekih 25. ljudi kreće na put u Beč. Jadnik, nije ni u snu slutio, da se nikada više živ ne će vratiti k svojoj ljubljenoj Katarini, niti će njegove oči više ugledati drage hrvatske domovine . . .

Megjutim surova njemačka soldateska ušavši u Čakovac, stala je nemilo po njemu harati. Najprije se bacila na izvrsna vina u podrumu čakovačkoga grada i opijala se u tolikoj mjeri, da su časnici morali izbijati dna od bačava i proljevati vino, samo da ih odvuku od njega. Iza toga uslijedilo je pljačkanje. Lakinji časnici prednjačili su u svemu. Divno pokućstvo, sjajno oružje, skupocjeni sagovi, kuhinjske sprave, pet pari konja i kočije s opremom odvukoše iz Čakovca. General Spankan prisvojio si je konje i kočiju, 2 ure, mnoštvo sagova, 1 srebrni mač i 12 velikih srebrnih vrčeva. Pukovnici Grana i Leslie oružje i ostale konje, kapetan Kanicki 12 srebrnih tasa i stonjaka, a drugi skupocjene velike srebrne svijećnjake, uopće sve, što se dalo odnijeti tako, da kada je poslanik ratnog vijeća Franjo barun Wildenstein došao da u carevo ime plijeni u Čakovcu, nije već ništa našao a carski časnici stavljali su mu sve moguće zapreke. Banici Katarini nije ostalo nigdje ništa, pa se punim pravom potužila caru, da su joj carski vojnici i časnici sve odnijeli, ne ostavivši joj ni zdjele, ni ražnja. — A slično zbivalo se i po ostalim Zrinsko-Frankopanskim gradovima (Svarča, Ozalj, Ribnik, Novigrad, Severin, Bosiljevo itd.), gdje je opet haračio Herberstein. Na Ozlju gradu istrgali su vrata i prozore i poskidali iste brave. . . .

U to isto vrijeme stigoše Petar Zrinski i Franjo Krsto Frankopan u Beč, da se lično pred Leopoldom opravdaju . . .

III.

Isprva postupalo se s Petrom Zrinskim i Franjom Frankopanom na oko lijepo i udvorno. Osobito se u tom ljubežljivom susretaju isticao ministar Lobko ic. Na njegov nagovor napisao je Petar Zrinski odulje pismo svome zetu Rákóczyju i kćeri Jeleni, nek odustanu od daljega pokreta protiv Beča, jer da je Turčin prosta varalic.

Ova pisma zista su pomogla bečkom dvoru. Ustanak u sjevernoj Ugarskoj odmah je prestao, ali Zrinskomu i Frankopanu nije bilo ništa pomoženo. Ne samo da se nijesu smjeli više međusobno sastajati već nijesu ni nikoga drugog k njima puštali. Sta više ih pod oštri nadzor i pasku. Pred njihove sobe staviše jake vojničke straže s golum sabljama.

Lobkovic je tro ruke od radosti, da se na ovaki laki način domogao Zrinskoga i Frankopana, za koje je već unaprijed stvorio osnovu, kako će ih mimo svakoga zakona i propisa kraljevstva hrvatskoga staviti pred tugji bečki sud, koji nije unikojem slučaju bio kompetentan da sudi hrvatskim velikašima. Istraga vukla se preko reda dugo tako, da je jednom zgodom Petar Zrinjski izjavio sucu istražitelju Hocheru „da ne vjeruje, da će ga i na sudnjem danu ovako teško mučiti“ . . .

Zlobni neprijatelji njihovi složiše se konačno jednoglasno u sudu, da su Zrinski i Frankopan po-

činili zločin veleizdaje, koji im je nedvojbeno i dokazan, pa da se mogu staviti pred sud.

Parnicu Frankopanovu uzeo je sud u raspravu dne 9. i 10. travnja, ustanovivši najprije svoju tobožnju kompetentnost, odbivši dakako jednoglasno privor Frankopanov protiv te kompetentnosti. Na 11. travnja bude Frankopan odsugjen na smrt, jer je krivac, što nije bečkom dvoru prijavio savez Petra Zrinskoga s Turčinom, već mu se još pridružio i u svemu ga podupirao.

Protiv Zrinskoga sastao se sud na 18 travnja. Sudac Abele uložio je svu snagu svoga umra, znanja i mrzne, samo da dokaže, kako je Zrinjski prvi i glavni vjerolomac, buntovnik i lupež, pa ga stoga treba osuditi na smrt i to tako, da mu se pored glave odsiječe još i desna ruka, sva imanja zaplijene, a odsečena glava nabije na kolac i istakne u Megjumurju. Takova teška kazna zato, jer je htio da bude ono isto što je Njegovo Veličanstvo, t. j. vladar Hrvatske, pa stoga neka se mjesto krune takne kobac njegove glave. I zaista još istoga dana bi Petar Zrinjski odsugjen na smrt i to da mu se odsiječe glava i desna ruka, dok je nabijanje glave na kolac zabačeno.

Na 21. travnja skupiše se u Lobkovićevom stanu tajni savjetnici u vijeće, kako da se caru Leopoldu predloži pravorijek suda. Lobkovic je sve sile upeo, da se onako osuda predloži, kako je to sud izrekao. «Dok je god Zrinski živ, car nije pred njim siguran!» govorio je i uvjerao Lobkovic. Konačno nakon dugog vijećanja bi zaključeno, da je parnica provedena u redu i korektno i car se umoljava, da potvrdi smrtnu osudu.

28. travnja oko 4 sata poslije podne proglašiše carski komisari Krsto Abele i dr. Leopold Molitor, Petru Zrinjskome i šurjaku mu Franji Frankopanu smrtnu osudu.

Drugi dan 29. travnja Zrinjski i Frankopan provedoše zadnji dan u pripravi za smrt i vječnost. Obojica napisaše još oprosna pisma svojim dragim drugaricama. Jedno i drugo pismo puno je ljubavi i nježnosti. Peđar Zrinjski, kao ban i Hrvat, napisao je svojoj dragoj Katarini u hrvatskom jeziku, dok je Frankopan svojoj ljubljenoj mlagjahnoj ženi Juliji Naro, Talijan ki, jedan u talijanskom jeziku.

Napokon osvanu kobni dan 30. travnja 1671. Zrinski i Frankopan slušahu oko 6 sati u jutro svetu misu i ostadoše u molitvi do 8 sati U to doba pri-premahu carski povjerenici sve za smaknuće. Oko 9 sati uvedoše najprije kneza Petru u prvo dvorište carske oružane, gdje su već čekali povjerenici Smrtna osuda bi još jednom pročitana sa svim njezinim razlozima.

U zadnji još čas stiže vijest da je car Zrinskoga pomilovao, te mu se opršta siječenje desne ruke. Tada se uspne na uzvišeno mjesto, koje je bilo prekriveno crnim suknom, sam si skine gornju haljinu, te ju predade svome komorniku Teodoru, razgali sebi odjeću i izvadi zlatom vezeni rubac za oči, koji mu sveza komornik. Dignuvši bujnu podulju kosu i ne rekaši ni riječi, spusti se na koljena i prigne glavu. Odbivši ura deveti sat, zamahne krvnik, dok Zrinjski zavapi: «U Tvoje ruke, Gospode, predajem duh svoj!» Prvi uđačac ne odrubi glave, već istom drugi. Triplj

Petrovo odnesoše četvorica ljudi na stranu i pokriše ga crnim suknom . . .

Zatim odoše povjerenici u drugo dvorište, gdje se imalo obaviti smaknuće Franje Frankopana. Doveden na stratište, Frankopan je slabo slušao čitanje osude, već se neprestano usrdno molio Bogu i nekoliko puta poljubio raspelo. Uspeo se na stratište, sam si je tako-gjer razglio vrat i po sluzi Bernardinu dao si zavestati oči. Uskliknuvši „Isuse i Marijo!“ primi prvi udarac ali tako nesrećno, jer ga je krvnik zahvatio po desnom ramenu i bacio svom silom na tle. Nesrećni knez htjede da ustane, no u tom ga zaprijeći drugi udarac, koji mu konačno odrubi glavu . . . Prisutni narod nije mogao da gleda toliko mrvarenje, uzbuni se, a krvnik bi zatvoren.

Trupla obojice mučenika smjestiše u lijesove prekrivene crnim suknom, te ih odvezoše u crkvu i ondje sahraniše. Petru Zrinskom bijaše pedeset, a Franji Frankopanu tek trideset godina . . .

S banom Petrom Zrinskim leše u grob »oduševljeni Hrvat u misli i u radu. Kome bijaše samo stalnost njegove domovine i naroda glavno načelo i težnja« . . . , dok s mlagajhnim Franjom Krstom Frankopanom pade u grob posljednji svoga roda, koji je oduševljeno pristao uz svoga svaka Petra Zrinskoga, da bijednoj i ispaćenoj svojoj hrvatskoj otadžbini pribavi oslobogjenje ispod tugjinskoga jarma. . .

* * *

I nakon 247 godina, kako kosti hrvatskih velikana i narodnih mučenika počivaju u tugjini dopriješe do njihovoga dragog groba u tugjini gromovni gla-

sovi njihovoga ispaćenog naroda... Dobre do njih osvetnički ali pobjedonosni krik: Divovi naroda hrvatskoga, mučenici roda svoga, vi ste osvećeni! Gra-bežljivi dvoglavi orao svladan je i hrvatski narod po-jaže ga otkinutih pandža i slomljenih krila na Vaš dragi grob, s kojega se neće više nikada vinuti u visine, da odanle i opet zaokruži nad Vama i Vašim plemenitim i junačkim narodom... I nije daleko onaj čas, kada ćemo Vaše drage ostanke prenijeti u domo-vinu Vašu, da ih položimo u peti novi grob, ko-jem će hodočastiti zahvalni Vaš narod.

Na tom dragom grobu kazivat će ocevi hrvatski i majke hrvatske djeci svojoj patnje Vaše, boli i borbu Vašu... Ali kazivat će im i to, da ste Vi nakon dva i pô vijeka ipak slavno pobijedili nepravdu i silu... Vaš hrvatski narod još živi, kao što još stoje i Vaši ponosni gradovi, u kojima ste snovali i radili za slobodu Vašega naroda. Vaša uspomena živi i živjet će u vjekove, živjet će dotlje, dok bude hrvatskoga imena i plemena, koga neće nekažnjeno nitko maknuti sa svjetskoga poprišta!

Milutin Mayer

ZADNJE PISMO PETRA ZRINSKOGA SVOJOJ ŽENI KATARINI*)

»Moje drago srce! Nemoj se žalostiti svrhu ovoga moga pisma, niti burkati. Polag božjega dokončanja sutra o deseti uri budu mene glavu sekli i tulikajše naukupe tvojemu bratcu. Danas smo jedan od drugoga srčeno prošćenje uzeli. Zato jemljem ja sada po ovom listu i od tebe jedan vekovečni valete, tebe proseći, ako sam te u čem zbantuval, ali ti se u čem zameril (koje ja dobro znam) i oprosti mi. Budi Bog hvaljen, ja sam k smrti dobro pripravan, niti se plasmine, ja se ufam u boga vsvemogućega, koji me je na ovom svitu ponizil, da se tulikajše mene hoće smilovati, i ja ga budem molil i prosil (komu sutra dojti ufam se), da se mi naukupe pred njegovim svetim tronušem u diki vekivečne sastanemo. Veće ništar ne znam ti pisati, niti za sina, niti za druga dokončanja našega siromaštva, ja sam sve na volju božju ostavil«.

---

*) Kao ban hrvatski i pisac hrvatski on je svojoj ženi banići i spisateljici hrvatski pisao.

ZADNJE PISMO KRSTE FRANKOPANA SVOJOJ ŽENI JULIJI NARO*)

Predraga i preljubljena Julijo, moja draga ! Pošto mi je voljom neba i božjom odredbom prijeći iz ovoga svijeta u drugi, da tako dadem zadovoljštinu za počinjene uvrede proti carskom Veličanstvu premilostivoga gospodara, htijedoh te iz srca da zagrlim ovim redcima i reći ti posljednji s Bogom, moleći te, moja ljubezna Julijo, da mi za božije milosrgje oprostiš kršćanskom blagohotnosti, budeš li radi moje neobzirnosti morala trpjeti uvreda i muka. Isto te tako molim, draga Julijo, da mi oprostiš svaku i najmanju uvredu koju sam ti nanio, otkad smo se uzeli. Ja ti sa svoje praštam od svega srca i sa svom dušom i zaboravljam na svaki povod nesporazumljenja, što si ga meni nrouzročila, ma da i jest bio tek posljedica tvoje čiste i prave ljubavi spram mene. Oprاشtam se od svih rogjaka i prijatelja mojih i preporučam ti se za jedne zadušnice za moju dušu. Nadam se, da će ona za nekoliko sati uživati božanski pogled milošću i pomoću božjom. Moja draga Julijo ! Želio bih iz sve duše, da ti uzmognem ostaviti posjednji spomen svoje najdublje ljubavi, ali sam go i siromah. No zamolio sam Njegovo Veličan-

*) Ovo posmrtno pismo pisao je Frankopan na talijanskom jeziku, budući da mu je žena bila Talijanka.

stvo, da se napram tebi iskaže veledušnim po svojoj prirogjenoj dobroti i milosti, kao dokaz moje zahvalnosti prema tvojoj vjernosti, pa s toga ni ne sumnjam, da ćeš osjetiti dokaze slavnoga veledušja. Opraštam se takogjer s Orfejom i molim ga, da mi oprosti, štогđ sam mu na žao učinio, te ga zaklinjem ljubavlju, koju mi je vazda iskazivao, da zamoli oproštenje najponiznijom molbom od Njeg. Veličanstva cara, ako ga je čim god uvrijedio, što bi dalo povoda srdžbi. Vrata milosti ne će mu biti zatvorena, a može dapače da bude dionikom koje carske blagodati, za što smjerno zamolih Njeg. Veličanstvo. Neka mi ne zamjeri, što mu ne ostavljam nikakove uspomene, jer nemam ništa njega dostojna. Tijem, draga moja Julijo, s Bogom! Ja sam ti na ovom svijetu bio odan muž, a na drugom bit će ti najvjerniji posrednik kod Boga. Ostajem za uvijek, moja draga Julijo, tvoj najljubljeniji i na vjerniji muž Franjo Frankapan. U Wiener Neustadtu 20. aprila 1671. P. S. Ako bi sluga Bernardin došao k tebi preporučam ti ga, moja draga Julijo, za ljubav moju i za vjernost, kojom mi je služio«.

NAPIS NA GROBNOJ PLOČI PETRA ZRIN-
SKOGA I KRSTE FRANKOPANA U WIENER-
NEUSTADTU*)

HOC IN TVMVLO
IACENT
COMES PETRVS ZRINIVS
BANVS CROATIAE
ET
MARCHIO FRANCISC. FRANGIPAN
VLTIMVS FAMILIAE
QVI QVIA
CAECVS CAECVM DVXIT
AMBO IN HANC FOVEAM CECIDERVNT.

Izpod toga krvnički mač s dvije mrtvačke glaye
i rijećima :

DISCITE MORTALES ET CASV DISCITE NOSTRO
OBSERVARE FIDFM, REGIBVS ATQVE DEO
ANNO DOM. MDCLXXI
DIE XXX. APR. HORA IX.
AMBITIONIS META EST TVMBA.

(•U ovom grobu počivaju grof Petar Zrinski, ban hrvatski i markez Franjo Frankopan, posljednji od potomstva, koji, jer je slijepac vodio slijepca, oba u ovu padošu jamu*. Pod mačem: „Učite se smrtnici i po našem se učite slučaju uzdržavati vjernost kraljevima i Bogu. God Gosp. 1671. dana XXX. Apr. ure 9 Cilj taštine je grob.)

*) Ploča se nalazi na vanjskom južnom zidu građanske župne crkve.

ZRINSKI I FRANKOPANI KAO KNJIŽEVNICI

NIKOLA I PETAR ZRINSKI

Petar Zrinski rodio se god. 1621. u Vrbovcu, a brat njegov Nikoia 1620. u Čakovcu. Nauke su izučili kod Isusovaca u Gracu i Trnavi. Odgoja njihova završila se putom u Italiju, naročito u Rim, gdje je papa Urban VIII. primio braću veoma ljubazno i poklonio im svezku svojih pjesama.

Nikola Zrinjski izdao je svoja pjesnička djela pod naslovom „Adriai Tengernek Syrenaia“ (Beč, 1651.), u kojoj knjizi pored lirskih pjesama ima heroičko romantički ep u XV. pjevanja o sigetskom junaku. Pored ove knjige ostala nam je njegova dirljiva „Elégia fia halálára“ (U smrt moga sina), koja se smatra biserom madžarske lirike XVII. stoljeća.

Petar Zrinski pisao je u latinskom jeziku o latinskim riječima, a u svoje je gradove sabrao velike biblioteke i umjetnička djela. U Mlecima je 1660. izdao u hrvatskom prijevodu madžarsko djelo svojega brata Nikole pod naslovom „Adrianszkoga mora Syrena“. Knjiga je štampana u folio obliku, a ukrašena originalnim drvorezima, što ih je izradio Jac. Piccinus, i to je najraskošnije i opremljeno i izdano pjesničko djelo u starijoj hrvatskoj književnosti. Rečeno djelo sadrži: 1.) „Pisan II. v kojoj se spočita velika okornost Viole“,

---

*Kad nas sudbina pogodi svojom pjesnicom, ne želi svaki put da nas smrvi,
već ponajviše samo to, da našu snagu razbudi i volju potiče na koristan rad.*

u 56 tercina. 2.) „Pisan II. v kojoj se spoznaje tužba Zvirarova“, u 36 kvartina. 3.) „Obsidu Sigecku“, epsku pjesan u 15 „delova“ ili pjevanja. 4.) „Plač Ariane“ u polemetrima 5.) „Žalost Orfeusa za Euridicom“, takogjer 7.) „Epigramata“ svojim junacima. 8.) „Vzdihanje k od-kupitelju na križu razpetom. 9.) „Izpivanje“, u pet kvartina. 10.) „Tumačenje imen i riči neznanih“.

Petar Zrinski posvećuje knjigu „plemenito i dobro rojenim, svake hvale i časti dostoјnim, virnim i vridnim junakom, vse horvacke i primorske krajine hrabrenim vitezovom“, a preveo je knjigu „iz ugrskoga na hrvatski naš jezik . . . starijih mojih u svakom kripostnom činu pute naslidujući“. Hrvatskim vitezovima poklanja svoje djelo: prvo, „da svit vidi, kakove sini i viteze ov naš orsag (hrvatski), zdrži, redi i poštuje, premda od vno-gih zapušćeni i skoro zanemar vrženi jesmo“; drugo, „da se mi u slavna ova dila kako u zrcalo nagledajući poznati moremo“, i treće, „da se diče tijem potomci onih (Hrvata), koji su slavno pali kod Sigeta“

Rad Petra Zrinskog može se prije nazvati parafrazom nego li prijevodom, jer na mnogo mjesta ide svojim samostalnim putem, slaveći djela junaka sigetskoga. Petar je mnogo ljepše izrekao svoju nakanu u predgovoru, nego li brat mu Nikola u madžarskom; onaj je posve skroman, ne će se taknuti o slavu s braćom Nikolom, koji nekako dosta smjelo izriče svoje misli; Petar se ponosi svojim patriotizmom, čega u Nikole nikako nema; Petrova je pjesma smjera hrvatskoga, namijenjena narodu hrvatskomu, da mu u uspomeni sačuva slavu na borioce pod Sigetom. Petar je po gdješto izostavljao iz madž. originala (u „Opside

sigetske' 34 strofe), a gdješto opet i dokazao (111 novih strofa) od svoga i preragjivao original. Jezik je čakavski pomiješan s kajkavskim. Oblik pjesme poka zuje, da je poznavao knjigu dubrovačku. Njegovo je i latinsko stručno djelo „De bellica disciplina restituenda“.

FRANJO KRSTO FRANKOPAN

Poslije smrti svojega oca Vuka Krste (1652), povjeren je zagrebačkom Kaptolu nadzor nad baštinom Franje Krste Humanističke nauke svršio je na isuso vačkoj gimnaziji u Zagrebu, a god 1656. pošao je u Italiju, radi dalje naobrazbe, i to — čini se — u Maceratu, gdje je još iste godine izdao jednu latinsku pjesmu, koja je kasnije izšla u talijanskom prijevodu („Divoto pianto composto in versi latini del conte Francesco Cristophoro Frangipani“, Loreto 1794). U Italiji se oženio plemenitom Rimljankom Julijom de Naro. Tu je zavolio i savremenu talijansku poeziju u kojoj je prevladalo pastirstvo i anakreontika, pa je prvi prenio poeziju ove ruke u hrvatsku književnost, s ovu stranu Velebita i najbolji hrvatski lirik do poček XVIII. stoljeća.

Frankopan je za tamnovanja pjeval ljubavne pjesme u duhu savremene galantne lirike, propošne i raspasane, ali refleksivnu njegovu liriku zaliо je ipak mrtvi val tuge utamničenika. Kao takav priredio je posve za tisak zbirku lirike pod naslovom „Gartlic za čas kratki“, koju je kasnije nepotpuno izdao Ivan Kostrenčić pod naslovom „Vrtić“ (1871). U „Gartlicu“ (Garten-vrt) nalaze se „cvitja vsakojačkih popivak“, ali pjesnik

---

*Ako se ugledašo u nesobičnosti i požrtvovnost naših najvećih muževa, kajima
ime povjesnica čuva, bit će nam nova država skoro ujedinjenju.*

se boji, da će mu cvjetovi biti maganjasti, ne će lijepo izacvasti, „az moja meštrija ni vrlarija“. „K tomu za sadit cvitja — kaže dalje u predgovoru — triba je vrime povoljno, srce zadovoljno. Ovi pako gartlic je zasadjen o oblačnih dnevih v urah nesričnih, srcem turobnim, mislih nepriličnih“.

Osobito valja istaknuti, da se u „Gartlicu“ opaža utjecaj narodne poezije, njenih motiva i dikcije, te se on, uopće bogat pjesničkim oblicima, služi i narodnim desetercem i cikcijom narodne pjesme. Frankopan je prema tvrdome značaju Petra Zrinjskoga mekan, nježan i osjećajan, premu njemu epiku on je čisti lirik. Osjećaj mu je mekan i nježan, ali nije raznoježen; topao je, ali se ne rastapa; teče, ali se ne razliva. Ima u njegovim pjesmama i duševne vedrine, pa i u očaju dosta samoprijegora, postojanosti i muževnosti.

Pisao je i prozom. Od ovoga rada važan je ulomak jedne komedije bez naslova, čiju je radnju lokalizovao na domaćem tlu. Ta je komedija prijevod Moliérova „George Dandina“, koji je izšao 1668., pa će to jamačno biti uopće prvi prijevod ove savremene komedije.

KATARINA ZRINSKA

Sačuvao se rukopis „Sibile“, knjige gatalice u stihovima, ukrašene slikama, koja bijaše vlasništvo Katarine Zrinske, kćerke Vuka Krste Frankopana i žene Petra Zrinjskoga. Proučavanjem jezika dokazano je, kao vrlo vjerojatno, da je to djelo Petra Zrinjskoga. Ali ni ta „Sibila“ nije izvorno pjesničko djelo, već

prijevod „Fortune“, što je izašla na madžarskom jeziku god. 1594

Katarina Zrinska istakla se književnim radom time, što je izdala „Putni tovaruš“ (Mleci, 1661.), molitvenik „iz nimškoga na hrvatski jezik istomačen i spravljen“, sa drvorezima Elisabete Piccini, a namijenjen „vsega hrvatskoga i slovinskoga orsaga gospodi i poglavitim ljudem obnjega spola, vsake vrste i fele dobrim kršćenikom“.

Knjiga (prvo izdanje) ima 441 stranu, štampana je u 12-tini. Naslov je ovaj: „Putni Tovaruš (drug) v ногими lipimi, novimi i pobosnimi molitvami iz nimškoga na hervaczki jezik isztomachen i szpraulen po meni groff Frankopan Catharini goszpodina groffa Petra Zrinskoga hisnom tovarussu. Pernich szada u štampi na suitlo dan i v ногим побосним lyudem na vsivanju i tovaristno vdilyen“.

*

Katarina, kći Ferdinanda Frankopana i Marije Brankovićeve, prounuka despota Gjurgja Brankovića, a žena sigetskog junaka Nikole Zrinskog, napisala je „Molitvene knjižice, on koterich je med drugimi po božnimi nauki i molitvami Marijanski i mrtvečki officium“ (1560.)

HRVATSKI PISCI I Pjesnici prema ZRINSKIMA I FRANKOPANIMA

Jurju Zrinskome, sinu sigetskoga junaka Nikole posvećuju svoja djela Pergošić u Hrvatskoj, Karnautić iz Zadra i Zlatarić iz Dubrovnika.

Nikoli i Petru Zrinskom, dok su još bili nejaka

dieca, posvećuje Franjo Glavinić svoje hrvatsko djelce „Četiri poslidnja človika“, (Mleci, 1628.). Juraj Ratkaj, kanonik zagrebački, posvećuje svoje djelo „Memoria regum et banorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae“ (Beč, 1652.) mladome kralju Ferdinandu IV. te Nikoli i Petru Zrinskom Ne zadugo Dubrovčanin Vladislav Menčetić pjeva panegirik Petru Zrinskom i slavi ga kao bojnika i umnika, koji bi bio dostojan „kraljevat svijet“.

*

Franjo Glavinić posvetio je Vuku Krsti Franko panu svoje djelo „Cvit svetih“ (1628), a Baltazar Milovec izdao je troškom Katarine Zrinske i posvetio joj knjigu „Dvoj dušni kinč“ (Beč, 1661.).

Zanimivo je, da je Katarina, kći Ivana Frankopana Cetinskoga, udata za Madžarina Gavru Pereny-a još g. 1533. dała štampati poslanicu sv. Pavla, prijevod svoga dvorskoga kapelana Benka Komjati-a i njoj je posvećena ova prva madžarska štampana knjiga.

IZ „SIRENE“ (ADRIANSZKOГA MORA SYRENA) PETRA ZRINSKOGA

Ali te prisega more bit zdržava
Cesara nimškoga, ka se kod vas dava;
Znaj da te od toga sam Bog razvrgava
nemogućnost svoga kada oproščava.
Ako se pak ufaš, bane v pomoć nimšku
da od nje prijimaš tvoju sriču Žiinsku:
veruj Nimcu, da znaš, kako sunču zimsku,
od njega moć imaš kad primeš smrt tminsku.
Još i sam to bolje moreš razumiti,
da bi te rad gljub! je pod zemljom viditi
neg da živa sablje moraju sliditi:
take j' Nimac volje tebi ugoditi.
Malo j' ki prijazan jur nimšku ne spozna
Ugrom je protivan i kruto dotožna;
Hrvat ki j' već viran tomu j' već nazlobna
vnoga j' za to vsak dan vsud prilika složna
Nimcu li veruješ ti razumni bane?
Od njega šećekuješ pomoći poslane?
Ki, s kimi vojuješ, želi zakopane,
prij' neg, ku ziskuješ, u pomoć se gane.
Prijaznosti Nimške gdo b' ne znal poznati,
kako s Ugri zlizke znadu baratati,
katane ugrske za ništar držati;
hiljad znam istinske na te elde dati
Al po ričah tvojih neka t' Nimac pride:
Na nogah rakovih znaš li da on ide?
Potle dušę vas vsih 'z mrtvih tel izide
Siget grad ruk svojih već Nimci ne vide.

Iz ovoga se vidi, kamo je ciljaо pjesnik ovom »historijom«: prikazati zasluge Hrvata i nevjeru Nimaca. A da toga unaprijed ne bude, hrvatski epos ističe, ađe samo može, hrvatsku hrabrost, hrvatsko junaštvo hrvatski narodni karakter.

POZVANJE NA VOJSKU

Na vojsku, na vojsku, vitezi zibrani,
kog god majka junačka othrani!
Jur bubni, herpauke posvuda se čuju,
sipi, trumbite na dalek glasuji,
dični šeregi skup se zastaju.

Na noge, na noge, vi jalni ležaci!
U vojsku, u vojsku, hranbreni junaci!
Sablje i puške nabrzom priprav'te,
sabe i konje viteški oprav'te,
vreda potež'te k slavnom dundaru!

Stirajte od srca vsak oblak plahosti,
vazmите na se šćit baćivosti!
Dražje nam budi glas, ime, poštenje
neg hip, magnutje, sramotno življenje:
navik on živi, ki zgine pošteno.

Ni moć izmislit hvalnije skəzanje
neg na mejdanu vridno držanje,
gdi gromi od pušak i sablje se viju,
vnoga gospoda krv svoju prvolju
za domovinu, za veru kršćansku.

Boga višnega na pomoć zazov'te,
vaših starih glas, ime ponov'te,
na svoje sprotivne naval'te ognjeno,
jedan drugoga izruč'te ljubleno,
živ'te bratinski, pogin'te viteški!

Kada vam srića na ruku potegne,
ter neprijatelj iz mesta okrene,
oh, kakvo poštenje, pajdaši bogati,
sablje, paloši i konji bahati,
sprave kovane, svite gospodske !

Nu braća ljublena, na noge, na noge,
turskom misecu da tlačimo roge !
Za veru kršćansku, vitešta zlamenje,
svitu na hasan a nam na poštenje
naj nam ne bude premio živlenje !

Franjo Krsto Frankopan

EPIGRAM

Najgušće žestoke
Jele vjetri viju,
Višnji turnji gorke
Već mahe pojimlju,

I gore visoke
Najveć strieli biju,
U doline nizoke
Trieski ne dospiju.

Petar Zrinjski

U SLAVU ZRINJSKOM I FRANKOPANU

Bijesno zvijere, česar podli,
Nevjeran stiže zločom kugu,
Krv junaka sigetskih proli
I lance skova našem jugu.

Tmina, prokletstvo svud zavlada,
Ponor ropstva i tugja sila,
A viš kule Sigeta grada
Savi se ucviljena vila.

Na bedem klonu sirotica,
Plače i jeca, suze roni;
Kosa joj pala preko lica,
Da ga od zvijeri silnih skloni.

Nevolje teške taru roba,
Gine život bijednih sinova,
Padaju žrtve, pa iz groba
Osvetu traže pradjedova.

Prolaze teški, crni dani,
Dok vječna mijena i tu sišu
Uzdrma, sruši, utamani,
Slobodu Braći vrati milu.

Ustade vila i poziva
Združeni narod, Sinke Juga,
Spaste grobnicu, gdje počiva
Junak Petar pokraj svog druga.

To začu Zrinski u tugjini,
Gdje ga vijek teški lanac prati,
Te kliče gromko Domovini:
Srećna nam budi Vječna Mati.

Jugoslavene pozdravi mile
Ispred robova u grobu svom,
Gdje snose teret tugje sile,
Povratak čekajući u dom!

RUKOVET EPIGRAMA

DVOGLAVI ORO

Nebu pod oblake dizao je krila,
Oči bile oganj, u pandžama sila;
Kljuvao je biser svakomu sa vrata;
Onda došla Pravda sred ponoćnog sata,
Mahnitoj aždaji opržila perje,
Pa sad vjetar vitla šišavo iverje
I kô bogac dane samrtničke trati . . .
— — Tako biva svakom, kad Nemiza plati.

SLOBODA

Sloboda kad sine do neba zahvaća,
Al joj zato i jest cijena neizmjerna.
Ništ joj nije zlato i zrna biserna;
Sloboda se krvlju značajeva plaća.

MAV

Primali ste novac, nama dali čagju,
Pogrdu i psovku na nas ste sipali
I kidali slavu kraljevstva nam lagju,
Koja vas sad u svom bijesu tek . . . žali.

KROZ GODINE . . .

Slagali smo u se jed i otrov ljuti,
Taložili na dnu mnogu gorku suzu
I gutali srdžbu. Okovanu uzu
Rastrgli smo onda i naši su puti
Planuli u tili čas kô vatra sama;
Platili smo harač bičem aždajama.

MADŽARSKOM VLASTODRŠCU

Dok su do tri brata trli se i klali,
 Ti si ušur brao, dragi moj golube,
 I u mutnom hvato. U to su si dali
 Braća tvrdju vjeru. Sad ti čačkaj zube!

29. X. 1918.

I taj čas je došo dugo željkovani,
 I taj čas je došo i nebo se dani;
 I taj čas je došo: Slobodna tri brata
 Osnovaše dom svoj. Pred njihova vrata
 Sinulo je sunce i družba se brati;
 Jedno sad su: Srbin, Slovenac, Hrvati.

SHS

Zagrljena do tri brata dromom jezde,
 Kô modrom na nebu do tri svijetle zvijezde,
 Što će Rodu cijelom da sjaje i krijepe
 Svakog putem naše budućnosti lijepa,
 Gdje su do tri brata odsad tijelo jedno,
 Što slavom vjenčava carstvo nepregledno.

*

Do tri slova samo, al svima su draga,
 Amanet naš to je, što nas k cilju vodi,
 Pa ustreba l': poći ćemo i prot'vraga,
 Jer to svet je zalog svanuloj slobodi.

*

Samo do tri slova, ali mnogom dosta,
 Da mamen pobjesni. Pa neka ih! Nama
 Svetinja su, što će navijeke ostat
 Amanet, koj' svijetli poput alem-kama.

OSAMSTOGODIŠNJEM SUSJEDU

Vjerovao nisi ni suzi i kletvi,
 Ni poštenju našem, ni deku ni htijenju,
 Pa eto: što si nam smislio u sjetvi,
 Požnjeo si u svom padu, poniženju.

---

*Ako nam je čast u opasnosti, treba smjesta skočiti na samoobranu —
 inače ostat će ljaga na nama.*

DUGO SI NAM . . .

Dugo si nam oči dimio i čagju
 Sipao u lice. Gutali smo sve to
 I snosili mirno, dok nam nije sveto
 Pramaljeće došlo, pa nam našu lagju
 Slavom ovjenčalo. I sad brza ptiče — —
 — — Sa tvog groba Rodu cijelom život sviće.

KRUNI NAGNUTIM KRIŽEM

Dugo si nam, dugo život teretila
 I kô teška pala svu sudbinu vila :
 U to zasvjetlila naše krvi kruna,
 A ti si u bezdan pala s tvojeg truna.

OSIJEKU.

Lijepi ti moj grade, pun riječi i fraza,
 Ti si za lihvare vazda bio maza,
 A ratnim bankarom . . . prepuna magaza.

*

Skinuli su table i napise tugje,
 Al ti osta opet tugjincu . . . orugje.

Dosta da se kaže: govori hrvatski,
 A kolje i svagja kô i prije — bratski.

*

Na oko si lijep, svjež i mlad ko neva,
 Tek svirala tvoja staru pjesmu pjeva,
 Pa mi često puta muti se i gruša,
 Jer ti srce hladno, još praznija duša . . .

R. F. M.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA— U OSIJEKU GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA OSIJEK
---

6. I. pl. ZAJC: »Zrinsko-Frankopanka . Pjeva »Lipa« i »Zrinski«
7. E. KUMIČIĆ: „Petar Zrinjski“. Historička drama. Zadnji (5.) čin prikazuju članovi Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku nastolanjem kazal. ravnatelja Vladimira Bublika, a u režiji A. V. Beka. Lica: Petar Zrinski: Vaso Veselinović, Krsto Frankopan: A. V. Bek, Juraj Tardić: Vatroslav Hladić, paž Benardino: Jelena Stanić, opat Oton Kapucin: Marko Veble, dr. Leopold Molitor: Ivan Roch.

*

III. Poslije izvedenoga rasporeda u kazalištu bit će komers u spomen Z. i F. u velikoj dvorani Hotel-Royala, na kojem sudjeluju svi sudjelovatelji same proslave i članovi kul. prosv. društava deklamovanjem, predavanjem, pjevanjem, muziciranjem itd.

CIJENE: I. za proslavu u kazalištu (lože: operne cijene, parket i galerija: dramske cijene). II. za komers u Hotel-Royalu: po osobi 3 K, gjaci i učenice 2 K, a obitelj sa četiri člana 10 K. Spomen-spis: 2 K Rodobne dopisnice 50 fil. Čist utržak namijenjen je osnutku ne pučke knjižnice i čitaonice u Osijeku i za spomenik Zrinskog i Frankopana u Zagrebu, pa se preplate i novčani iznosi primaju zahvalnošću i objelodanit će se javno. Posebni arci za sabiranje priroса za spomenik Z. i F. bit će izloženi na blagajni u kazalištu i Hotel-Royalu. Poštom se šalju, kao i preplate, Josipi Glembay. Osijek l. Pejačevićeva 34, a svi dopisi i upiti tajništvu odbora za proslavu Z. i F. u Osijeku l. (Gajev trg. 4.), gdje će se dobivati spomen-spis i dopisnice.

Na 30. IV. 1919. kao dan Narodnoga blagdana treba da svaki svoju kuću okiti trobojkom!

UŽI ODBOR ZA PROSLAVU Z. I F. U OSIJEKU:

S. Trohar, M. Mayer, M. Kristić, V. Bublik, R. F. Magjer, T. Knopp.

(Svi izaslanici hrv. kult.-prosvj. društava, označeni na 1. str. „Spomen-spisa“, članovi su odbora za proslavu Z. i F. u Osijeku uz M. Pinterovićev i B. Šrama, koji tamо nijesu spomenuti).

J EKA OD OSIJEKA

ILUSTROVANI KNIŽEVNO-UMJETNIČKI ALMANAH I VELIKI KALENDAR ZA GODINU 1920.

Izdaje Klub Hrvatskih Književnika u Osijeku.

Naslovni list po narodnim motivima sa starohrvatskog veza izradila D. DRUGOVIĆEVA

CIJENA 7 K, POŠTOM 8 K. NOVAC VALJA POSLATI UNAPRIJED
NA UPRAVU K. H. K. OSIJEK (GAJEV TRG 4.)

PREPLATE OBJELODANIT ĆE SE U »JEKI OD OSIJEKA«. TKO
MOŽE NEKA NARUČI VIŠE KOMADA JEKE I RAZDIJELI
MEGU MLADEŽ, SELJAKE I RADNIKE.

»Jeka od Osijeka« sadržavat će vrlo mnogo zabavnih i poučnih
prinosa (priповједака, пjesама, ертика, афоризама, rasprava i t. d.
od V. Dukata, Š. Petranovića, M. Lazarića, N. Vlašića, Paula Belić-
Maroševićeve, dra. R. Horvata, Gj. Arnolda, dr. I Kršnjavoga, Stj.
Djakovića, A. Morića, dra. F. Nikolića, M. Mayera, dra. Jan Magiere,
Josipe Glembayeve, B. Šrama, J. Lovretića, o. M. Barbarića, Lj.
Dlustoša, Ive Rod. R. F. Magjera, E. A. Servaciju, I. Tomasovića,
M. Vežića, De Gore, J. Žerava, I. Črepića, dra Higy-Mandića, J.
Medveda, I. Rabara, M. Pavlovića, V. A. Kulundžića itd., a od sli-
kaza: prof. Orlića, Leovića, Filakovea D. Renarića, Š. Šantela, S.
Tomerlina i drugih.

Za god. 1920 izdat će K.H.K. u O. po treći puta almanah i kalendar „Jeku od Osijeka“ i već od prije naum-
ljeni pučki kalendar sa kalendariom, adresatorom grada Osijeka, sajmovnikom i t. d. Bit će u njima po
prvi puta zastupana cirilica. Uz hrvatske i srpske pisce
bit će u rečenim djelima zastupani i slovenački, česki i
poljski pisci, koji obećaše svoje suradništvo.

ČIST UTRŽAK NAMIJENJEN JE STROSSMAYEROVOM
DOMU U OSIJEKU.

Kako je »Jeka« patriotski pothvat, ne bi smjelo biti bez nje SHS. doma.
Neka se uvaži, da je baš osnutkom »JEKE« prestao izlaziti u noge-
godišnji »Esseker Bote«.

PREDRADNJE ZA PROSLAVU NARODNOGA BLAGDANA NA DAN SV. ĆIRILA I METODA (5. SRPNJA 1919.)

valja postepeno udešavati odmah poslije Zrinsko - Frankopanske proslave. Isto će se učiniti i u Osijeku i za tu prigodu izdati poseban spomen spis, seriju rodoljubnih dopisnica i koju skladbu u rečenu svrhu, pa da se od utrška namaknu potrebna sredstva za mjesne potrebe kulturno - prosvjetnih društava.

PROBRANE KRAJNČEVIĆEVE PJESENË

izašle su u lijepoj opremi K. H. K. u O. sa slikom i potpisom pjesnikovim. Tu se nalaze na okupu iz svih njegovih knjiga pjesama najljepše uz iscrpivu studiju o samom Kranjčeviću iz pera Lj. Dlustuša. Knjizi su dodani bibliografski podaci, koji pružaju pregled o Kr. pjesnikovanju i životu.

Cijena je 3 K 60 f.

HRVATSKI I SLAVENSKI KNJIŽEVNICI NA PRO- PUTOVANJU KROZ OSIJEK

dobro će uraditi, ako svoj dolazak najave K.H.K. u O. nekoliko dana prije, pa da za svog boravka u Osijeku održe koje informativno predavanje o kulturno-socijalnim tečevinama i prilikama, pa tako djelotvorno porade oko hrvatske i sveslavenske uzajamnosti.

SVE POŠILJKE I UPITE, koji se odnose na hrvatsku književnost, nabavu knjiga, dopisnica, skladbi, slika i drugo, kao i priredbu kulturno - prosjetnih proslava valja upraviti na naslov: Klub hrvatskih književnika u Osijeku, 1 Gajev trg 4.

**NAKLADNICIMA, NAKLADNIM KNJIŽARAMA
I ODBORIMA KULT.-PROSVJETNIH PROSLAVA,**
koje potrebuju izvornih rukopisa, skladba i valjanih prijevoda iz slavenske i svjetske književnosti, preporučamo da se obrate, u slučaju potrebe, na K.H.K. u O., koji će rado besplatno posredovati između književnika i vlasnika autorskog prava, a bude li od potrebe staviti se u sporazum, skladateljima, slikarima i kiparima u svrhu reprodukcija njihovih slika i skulptura.

IZDANJA K. H. K. U OSIJEKU U ZAMJENU
dobiva svako uredništvo, ako ih zatraži i šalje svoj list besplatno K.H.K. u O., koje primljene knjige, novine i časopise sprema i ustupljuje javnoj pučkoj knjižnici i čitaonicici, koju rečeni Klub rukovodi.

KNJIŽEVNICI I JAVNI KULTURNI RADNICI
dobivaju u svrhe naučne i književne sva izdanja K.H.K. u O., ako zatraže, besplatno, ali su dužni saradnjom, dopisivanjem i javnim predavanjima potpomoći rad i nastojanje K.H.K. u O.

JUGOSLAVENSKA HIMNA

SKLADBA ZA KLAVIR I PJEVANJE
UGLAZBIO: VALÉRE F. ANTUNOVIĆ
RIJEČI: RUDOLFA FRANJINA MAGJERA.
CIJENA 3 K

ISTA SKLADBA KAO DOPISNICA 50 FILIRA
„DAVORIJA ZRINSKO-FRANKOPANSKA“ OD
ISTOGA SKLADATELJA KAO DOPISNICA 50 f

R. F. MAGJER

MŌJ PUT   EROTIKA

PJESME

Za svaku krajigu nacrtao je u dvije boje naslovni list slovenački slikar prof. Šaša Šantel. Cijena svakoj knjizi, koje su tiskane u obliku albuma, 2 K. Dobiv se u knjižarama Hrvatskog štamparskog zavoda d. d. u Osijeku.

PREGLEDAJTE SVOJE KNJIŽNICE,

pa suvišne knjige dajte za osnutak javne pučke knjižnice i čitaonice, koju osniva Klub hrvatskih književnika u Osijeku u svojim prostorijama (soba 23.) u prizemlju niže prve škole u Jägerovoј ulici. Imena darovatelja objelodaniti će se u narednom godištu „Jeke od Osijeka“ i drugim osječkim novinama.

SLIKARSKA ŠKOLA AKAD. SLIKARA

Slavka Tomerlina

Podučava se u crtanju i Slikanju po naravi, kompoziciji, portretiranju u svim tehnikama.

Prijaviti se može svake srijede i četvrtka od 3—5 sati poslije podne u prostorijama javne pučke knjižnice i čitaonice Kluba hrvatskih književnika u Osijeku (Pučka škola u Jägerovoј ulici, prizemno, desno, soba broj 23.)

DRAGUTIN HAFNER, OSIJEK

Agenturni i komisionalni posao. — Zastupnik prvorazrednih domaćih i čeških tvornica i trgovачkih kuća.

Nugja prave dalmatinske proizvode, i to vina: opolo, stolno crveno, crno-tamno, bijelo žutkasto, likere Prošek i Vugava, čisti maslinova ulja, srdjele, smokve, badeine i suhe višnje; nadalje razne parfumerije, kemikalije, gragievnog materijal, gorivih drva i ugljena, sve uz povoljne cijene i uvjete.

Naslov za pisma: Osijek, I., Hirska ul. 11. Brzojav: DRAGUTIN HAFNER, Osijek.

FILATELISTE!

Poduprite Vašu domaću stručnu štampu, jer to je u interesu Vašem

i cijelokupne filatelije!

Abonirajte Vaš samostalni i neovisni organ

JUGOSLAVENSKI FILATELISTA'

Prvorazredna oprema i sadržaj!

Godišnja pretplata K 15.

Adresa za sve pošiljke:

„JUGOSLAVENSKI FILATELISTA“
Slavonija SHS OSIJEK I. pošt. pretinac 48.

TRGOVACKI DOM

FLORIJANA STANETTIJA BAŠTINICI

TELEFON 240. OSIJEK I. TELEFON 240.

Bogato sortirano skladište svih vunenih, pamučnih i svilenih tkanina francuske i engleske provenijencije. Platnena i kratka roba u svim vrstama i cijenama. U odjelenju za konfekciju su najnoviji modeli kućnih oprava iz vlastitog krojačkog ateliera.

Veliki izbor bosanskih narodnih veziva. Poznato solidna podvorba i umjerene cijene.

Moderno i najveće
Svratište, Royal
Osijek I.

*ističe se svojom elegantnom
kavanom te izvrsnim restau-
rantom.*

*Kinokazalište „Royal“ do-
nosi stalno najbolje filmove.*

UMJETNA KLESAONA KOSTE NANAY-a I DRUG

Izradjuje sve vrsti klesarskih, kiparskih i betonskih radnja, nadgrobne spomenike, grobnice, spomen ploče i t. d.

NASLOV: OSIJEK 1., Nova ulica br. 43.

Zavod za umjetno
svjetloslikanje

ANDRIJA BEISMAN

OSIJEK III
Široka ulica 1.

LAVOSLAV KOZMAR

OSIJEK 1., KAPUCINSKA ULICA 4.

Vazda veliki izbor cipela svake vrsti. Po mjeri izragujuju se narudžbe brzo. Cijene primjerene.

VELIKO SKLADIŠTE
===== CIPELA
i svih vrsti slamnatih ŠEŠIRA

za gospodu, gospodjice, dječake i djecu od najednostavnije do najfinije izradbe na veliko i na malo prodaje:

TRGOVACKA KUĆA CIPELA

ALEX. BÜCHLER

Osijek I. Deszathyčina ulica 4.

Telefon br. 212. —————— Telefon br. 212.

Narode!

Potpisuj prvi Narodni 4% zajam

Prvorazredno svratište, kavana i restauracija

HOTEL CENTRAL

OSIJEK I. Trg Khuen Hedervarya 3.

Izvrsna pića i dobra kuhinja. Svake večeri koncert gospojinske glazbe. Sobe u I. i II. katu lijepo uređene i udobne. Podvorba savjesna

Vlasnik VJEKOSLAV OŽANIĆ

SRIJEMSKI PODRUM

OSIJEK I. Pejačevićeva ulica 4.

Ročište osječkog gragjanstva i svih Hrvata iz okolice. Prostorije prijane. Vrt lijepo uređen. Toči se izvrsno iločko vino. Dobra kuhinja. Podvorba izvrsna. Cijene umjerene

Vlasnik NIKOLA KARLOVIĆ

JOSIP ZIMERMANN

trgovina žita i domaćih plodina

Kupuje i prodaje svaku količinu robe, kojom trguje.

PISARNA: Osijek I. Deszathyćina ul. 13 Telefon

pisarne: 238—612. STAN: Preradovićevo šetalište

broj 4. Telefon stana: 612.

Aleksander Baumgärtner

OSIJEK I. Županijska ulica 8.

Mehaničar u vlastitoj kući. Preporuča svoje veliko skladište šivačih strojeva i njihovih dijelova kao i vlastita radionica istih.

Eligius Gregor

urar i zlatar

Ostjek I. Trg Khuen-Hedervarya

Najveći izbor u alemina, zlatu, srebru i kina-srebru.

Bogato skladište svih vrsti satova

FOTOGRAFSKI ATELIER

Franjo Svirčević

izragjuje slike u svakoj veličini. Izradba fina sličnost zajamčena.

OSIJEK I. Kapucinska ulica broj 14
Telefon broj 446.

— Biser kosa —

Tko još ne poznaje glasovitu „Biser kosu“ i orugje, neka odmah naruči kod Središne otpremne kuće „Biser kosa“ Osijek I. Strossmayerova ulica 2.

ADOLF GOLDSTEIN

Primam iz svakog sela zastupnike za moje kose uz visoku proviziju. — Cijenik badava.

Drogerija i parfumerija Crvenom Križu

ALADAR GOBETZKY

Ostjek I. Županijska ulica.

Bogato skladište parfumerija toaletnih sapuna i kosmetičkih sredstava. Crem Ideal. Za rekonvalascente Samatose, Samatogen, Drouge, kemikalije, kirurgičke sprave, bandaže. Sve potrepštine za njegu bolesnika. Sva hraniva sretstva za djecu. Fotografičke sprave i potrepštine Posluga brza i solidna.

Telefon 203.

Telefon 203.

94(4975)

TRI

Hrvatsko - slavonsko gospodarsko društvo
kao središnja zadruga
u Osijeku.

Utemeljeno godine 1875., preustrojeno godine 1911.

Zadatak društva.

Zadatak je društva, da unapređuje cijelokupno domaće gospodarstvo u opće i svaku granu gospodarstva napose, naročito, da na temelju uzajamnosti unapređuje vjeresiju, štednju, privredu i gospodarenje svojih članova; njegova je još ista zadaća, da kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljskoj vladni i zemaljskom zastupstvu stoji uz bok kao savjetujući organ u svima odnošajima, koji se tiču zemljilišne kulture. (§ 1. društvenih pravila.)

Članovi.

Članovima društva mogu biti:

1. gospodarska društva kao zadruge, ustrojena radi provedbe zadataka društvenih;

2. izravno samostalni i moralno neporočni pojedinci, jurističke osobe ili zadruge, ako se dotičnici, odnosno članovi zadruge, bave poljoprivredom.

O primitku članova odlučuje upravni odbor društva. (§ 4.)

Brodska hrvatska eskomptna i mjenjačna banka

(DIONIČARSKO DRUŠTVO)

PODRUŽNICA OSIJEK I.

Središnjica : **Brod n. S.**

Podružnice: **Zagreb i Djakovo.**

Dionička glavnica K 6,000.000—

Pričuve preko K 2,500.000—

Obavlja sve bankovne transakcije najkulantnije.
 Finansira trgovacka i industrijska poduzeća.